

SLOVENIJA.

List 40.

V petik 18. Velkiga travna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Razjasnenje čez odškodovanje zastran tlake in desetine in drugih gospodarskih davkov, zložil g. Ambrož, za državni zbor v Kromerizu do 12. Svecana 1849.

(Dalje.)

III. Od odškodovanja davšin, za ktere gre plačilo.

§. 3.

Proti plačilu odnehajo sledeče davšine:

a) Dela, davki v blagu in v denarjih, ktere je posestnik grunta kakor taki grunti ali desetinski gosposki plačeval, in ktere le grunte in zemljiša zadevajo;

b) vse odrajtvila, ktere se opirajo na pogodbe od mitenskih gruntov ali zemljiš.

c) Pravice v gojzdi in za paše, in tudi služne pravice med gosposkami in njih dozdajnimi podložniki.

d) Vse odrajtvila v pridelkih in v denarjih, ktere so dozdejni podložniki gosposkam za pravice v gojzdi in za paše odrajtvali in tudi sploh za vse služne pravice.

IV. Od denarnih davšin.

§. 4.

Te denarne davšine so ali spremenljive ali nespremenljive odrajtvila.

§. 5.

Pravico, take odrajtvila tirjati, in njih obšir zamore skazati tisti urbari, kteri so storjeni po zapopadku dvorniga ukaza od 4. Kimovca leta 1786 štev. 574. Na to vižo dokazane odrajtvila v denarjih so za gotove za spoznati, drugač, če padejo pod odločbe §. 2 ali če so po urtelnih ali političkih sklepkih drugač preravnane, ali če so morebit še dandanašni v pravdi.

§. 6.

Ako bi pa grajšaki take odrajtvila tirjali, ktere niso dokazane tako, kakor §. 5 predpiše, in če podložnik odreče, morajo grajšaki dokazati in spričati, de so te odrajtvila že saj 60 let od leta 1848 nazaj za šteti, brez vpornosti od vsih sprednikov dobivali.

§. 7.

Tiste denarne odrajtvila pa, ktere so po političkih sklepkih overžene, ali prenačene se obračajo po imenovanih sklepkih.

§. 8.

Pri takih odrajtvilih, ktere se vsako leto ne plačujejo, se letni znesik tako dobi, de se skupšina z številam let, na ktere na versto pride, deli in delivni znesik je plačilo za eno leto, ktero je za odškodovati.

§. 9.

Pod spremenljive denarne odrajtvila se štejejo prepisnine, to je laudemium.

§. 10.

Pravica grajšin za sprejembo prepisnin se le zamore spričati po kupnih pismih (kaufertnih pismih) ktere so po postavah storjene in od podložnih tudi podpisane.

§. 11.

Samo v tistih primerlejih se prepisnine zamorejo odškodovati, kader je pri sprejembi mitenskiga grunta v prosto last namest kupa laudemium se odločil z tem pristavkam, de se bo pri vsakemu spremenjenju gospodarja, laudemium dajal. To ponovljenje laudemiuma je v takih zadevah zato vpeljano, ker je nizka cena grunta storjena bila, zato se pravi kup

le počasi in po malim skuži laudemium plačuje. Ako je pa pri sprejembi mitenskiga grunta primerjena cena grunta se plačala zraven pa vonder tudi laudemium zato vpeljal, de bi bil vsaki novi gospodar skozi plačilo laudemiuma svojiga gruntiga gospoda počastil in spoznal, za take laudemije ne gre na nobeno vižo odškodovanje.

§. 12.

Gosposke so jemale laudemije ali na primer spremenjenja gospodarja med živim ali po smerti.

Spremenjenja med živim se v navadi na 60 let, spremenjenja po smerti, med ktere se štejejo tudi čezdajanja od očeta na sina, ali na hčer, ali na zeta se v navadi na 30 let ponavljajo.

§. 13.

Ker povračilo za prepise od podložnikov tirjano ne bo, bi se moglo odškodovanje po tih razdelkih 10, 11 in 12 vgotoviti, de bi bilo prav, tudi za cesarsko plačilo.

V. Od odškodovanja za odrajtvila v pridelkih.

§. 14.

Odrajtvila v pridelkih se razdelijo v spremenljive in nespremenljive.

§. 15.

Pod nespremenljive odrajtvila se štejejo vse davšine od pridelkov obdelanih zemljiš.

§. 16.

Pravica za sprejembo davšin v pridelkih se zamore tudi le tako skazati, kakor je bilo v §. 5 omenjeno. Ako pa takih dokazkov pomanjkuje, se pravica zviža po zapopadku §§. 6 in 7.

§. 17.

Vse take odrajtvila v pridelkih se morajo v denarno ceno preobrniti, brez razločka ali so bile do zdaj v blagu dajane ali so bile odkupljene.

§. 18.

Te odrajtvila v pridelkih se po tisti ceni v rajtengo vzamejo, katera je bila pri katastralni cenitvi vpeljana — ako pa za kake sorte tih pridelkov katastralne cene ni odločene, se vzame tista cena, po kteri so grajšine do leta 1810 dominikalni kontribucijon plačevali.

§. 19.

Ako so se odrajtvila v pridelkih le na več let dajale, se tako rajtenga stori, kakor je bilo v §. 8 omenjeno.

§. 20.

Med spremenljive odrajtvila v blagu se štejejo desetine, pa le tiste, ktere so se od pozemeljskih pridelkov dajale, brez razločka ali so se dajale grajšinam iz zaveze podložnikov ali tem ali drugim desetnikom brez zaveze podložnika.

§. 21.

Čez pravico za desetino dokažejo rektifikatorji od leta 1750 itd. resnične pogodbe med desetniki in desetinskimi gosposkami, sodbini veljavni urtelni ali politički sklepi in druge spričbe, ktere so po postavah.

§. 22.

Koliko de na vsako leto desetine v pridelkih pride, se ne more prav za prav odločiti, zato, kjer pridelk ni vsako leto enak, zato se mora vsaka desetina koj v denarjih prerajati.

§. 23.

Prerajtilo se tako le stori:

a) Za čisti znesik se vzamejo vse cene v gotovih pogodbah med desetinskimi gosposkami in med desetniki, v sodbinih urtelnih in v političkih sklepkih.

b) Če takih dokazkov pomanjkuje se vzamejo za podlago štantne letne plačila, če so se skuži 20 let dobivale, po sredni meri.

c) Ako pa tudi poslednih dokazkov pomanjkuje, in če desetnik z dokazkami v b) omenenimi zadovoljen ni, se cena desetine zrajta po katastralnimu znesku zemljiša.

V temu primerleju se na podlagi katastra zrajta, koliko zrasede na vsakemu oralu ali joku zemlje desetini podverženiga žita ali prideljka; ti zneski se po katastralni ceni v dnar spreobrnejo in se vsi vkup štejejo. Šuma se potem razdeli z letami obdelovavniga reda (Wirtschaftskurs) in delivni znesik (Quotient) stori primerjeno podlago za odkupilo ali čisti katastralni znesik.

Ta znesik se zopet razdeli v tolkajn delov, kolikor jih je za odmero desetine potreba, namreč, če obstoji desetina v 10timu, 15timu delu, se razdeli v 10 ali 15 delov in delivni znesik stori na debelo desetinsko ceno za eno leto.

Od tega posledniga zneska se pri žitni desetini odvzame 60 percent, pri vinski desetini 80 percent, in kar čez ostane, je pravi znezik desetine za en joh zemlje. — Po te meri se potlej prerajta lahko za vsako nivo, glede na njeno obširnost.

§. 24.

Desetine, ktere se ne pobirajo po znesku letnih pridelkov, ampak ktere se v golih pridelkih vsako leto v enaki meri odrajtujejo, se ravno tako odškodovajo, kakor druge odrajtvila v pridelkih.

VI. Od odškodovanja tlak.

§. 25.

Tlaka obstoji po svojemu naravnemu namenu iz tistih del, ktere so podložni pri obdelvanju gosposkinih gruntov delati mogli. Tlake so ali ročne ali živinske. —

Dosti grajšin je na Krajskim, ktere so svoje dominikalne zemljiša z časama poprodale, in tako se je zgodilo, de tlake za obdelovanje polja niso mogle rabiti. Zavoljo tega so grajšine take tlake, ki so bile od več, v druge dela ali pa v denarje spreobrnile in tako se je zgodilo, de so se tlačanske dolžnosti v mnogih podobah spolnovale, namreč tako, de so nekteri podložni nekaj dni v letu peš ali z vozom na tlako hodili, zraven tega pa tudi tlačanske plačila dajali, ali tudi, de so mogli drage dela, kakor polske, opravljati, postavim v grajšine prat hodit, derva žagat, pri zidanju pomagat itd.

Tlaka je bila v tistih krajih, kjer je bilo bolj obširna, nar hujši teža za kmeta in zato je tudi revšina tam nar hujši — kakor postavim na mnogih krajih dolenske dežele. De bi se tedaj to opravilo tako poravnalo, de bi odškodovanje ne bil težji jarem, kakor je bila dozdejna tlaka, je potreba, de se ta reč prav do dobrega prenaredi.

§. 26.

Po ustavni vodbi §. 1 — c je bilo že izrečeno, de bi mogle vse odrajtvila brez plačila nehati, od kterih uzrok perve vpeljave 7. Kimovca 1848 več ni obstal. Kjer so tlake

za obdelovanje grajsinskih dominikalnih zemljiš vpeljane bile, tako bi tudi v te primeri brez odškodovanja mogle nehati, ako grajsine nimajo več tolkaj grunta, kolikor tlake; tedaj bi se jim tlaka le v te obsegi poplačala, kolikor jo potrebujejo za obdelovanje svojih dozdajnih dominikalnih gruntov.

§. 27.

Na podlagi katastralniga svetomerstva bi se prerajalo, koliko delovcov, peš ali z živino, bi bilo potreba za obdelovanje grajsinskih zemljiš — ravno tako bi tudi katastralna cenitev plačilo na roke dala. Tako bi se na tajno prerajalo, koliko vsaka grajsina po katastralni meri za obdelovanje svojih zemljiš vsako leto potroškov potrebuje in ta letna potreba bi bila postavna podlaga za odškodovanje.

§. 28.

De bi se pa ta denarna potreba po pravici na vse podložnike ene grajsine razpartila, je potreba vediti, kolikor je tlačansko odrajtvalo vsakiga kmeta naj bo v denarjih ali naj bo v delu, eno leto zneslo. Zato bi se tlačanski dnevi mogli v plačilo spremeniti tako de bi za vsaki dan, naj bo peš ali z živino, ena tretjina (dritelc) tistiga dninski-ga plačila obrnilo, ktero je v katastralni omenjeno. Ta šuma in vse druge dozday veljavne denarne tlačanske odrajtvala naj bi se vkup štele, de bi se tako skupšina tlačanskiga letniga odrajtvala za vsako leto dobila. Tako se stori pri vsakemu kmetu za sporedama in kader bi za vsakiga kmeta zrajtano bilo, naj bi se vse šume vkup štele in tako bi se zvedilo, kolikor je grajsina do zdaj vsako leto za tlako v denarski vrednosti dobivala. Po tem se stori rajtba po temule nagibu:

Grajsina N. potrebuje vsako leto za obdelovanje svojih gruntov 2000 gold. — Do zdaj je pa ravno ta grajsina vlekla za tlako od vsih podložnih vsako leto v denarski vrednosti 4600 gold. Podložnik Juri Strah je do zdaj za tlako opravljal vsako leto 30 goldinarjev — koliko bo tedaj po pričujočemu predlogu letni znesik za odkupilo? to je zrajtano tako:

gold. gold. gold.

4600 : 2000 = 30 : x znesik

4600 : 2000 = 30 : 13 gold. 2½ krajc. tako bi za tistiga podložnika, kter je do zdaj na leto za tlako v denarni vrednosti po 30 gold. dajal, za odškodovanje odpadlo na leto 13 gold. 2½ krajc.

(Konec sledi.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ite in učinite ravno tako. Uže v drugo leto nam svita zarja ustavne svobode, ino vendar se nam po njej dane pravice tako malo ino kesno uistinitvajo, da bi človeka, ako bi naravske postave: „vse ima svoj čas ino, drevo, ktero ima kedaj na dolgo sad nositi, mora popred na vse kraje debelo korenje ino tude tenčko bičeje pognati, ter v deblu ino vejah do dobrega porasti“ si v čislo ne vzel, pač groza bila mraku, kir še le vedno naše narodno nebo zastira. Tem svetleje ino veseleje se pak vidi, če se gde kakor prijazno megetoča zvezda prikaže, da si istinitost podeljene ustave nar ložej ogledamo. Ali k čemu takovega bledenja ino pletenja več, vsej vsaki domorodec vidi ino čuti, koliko da v istinitvi ustavnih pravic napredujemo? — Rajši na ravnost tako zvezdo, ktera nas v našem čakanj in upanj nekoliko pokrepčaj in utoli, pokažem: Bodi nam Slovencam veseli glas, izvedeti, da se naša domača beseda prav čedno v uredstvo vleza. Neko neznano veselje me sili, ujaviti, da si poglavar Marburžkega okroga, preč. g. Eder, rojen Nemec, zlo skerbno prizadevle, se Slovenski naučiti, in urednikom pri vsaki priliki resno

ukazuje: „Moja gospoda! čas je nanesel in izrečena je cesarjeva volja, da Slovenski dobro umejmo ali pak se naučimo, ako mislimo med Slovenci vredovati: mene posnemljite, tude jaz se Slovenski učim.“ Gosp. poglavar pak se tude res rad, kedar le more, po Slovensko meni, ino je v tem toliko pospel, da je pri neki znani priložnosti Slovenskega učitelja s Slovenskimi upražki po vsakterih rečeh v nemale strah spravil. Slava ino naša hvala bodi zato temu plemenitemu gospodu — ino on sam v jasen izgled ino močen podbodek urednikom in učiteljem. —

Tude od drugod poizvedam, kako se nektero urednikov, rojenih Nemcev, jako čerstvo upina in upira, se naši naučiti; — dokler se pre jih nekoliko, pak rojenih Slovencev*) rajši, kakor da bi se v Slovensini le pisati navadili, med Nemce v službe prosi. Pač le učivnica je pravo učilišče t. j. kraj učenja: ali presnovo učitva — keda li jo učakamo? — Pri nas veselo hrumi po gorah ino dolinah, da naš novoizvoljeni Sekovski knezovladika Slovački (?) umi — naša čast ino ljubezen mu nasproti hiti. Bodi ga večni Bog zahvaljen, da bo res: „Moje ovce bodo moj glas slišale.“ (Slov. Nov.)

Ljubljanske nemške novice podajo oznanilo c. k. licealniga vpravitelstva, de je visoko ministerstvo nauka z odpisam 8. Grudna 1848 št. 7478 mimoredno učenje avstrijske kriminalne pravde v krajnskim jeziku gospodu Drju. Lemanu izročilo ki bo s prvim prihodniga mesca razlagati počel.

Je več kot prazna radovednost, če nas žene zvediti, ali se tudi v ministerialnim odpisu bere „v krajnskim“ in ne „v slovenskim“ jeziku, zakaj pre dobro znana nam je stranka v Ljubljani, ki se sicer ne derzne, očitno domači jezik zaničevati, pa zvito svoje preziranje domovine s plajšem „Krajnci smo in ne Slovenci“ zakrivati skuša.

Ako pomislimo, de se je doslej saj ministerstvo pravice besede „slovenski jezik“ posluževalo, vtegne tudi narberžeje v gori omenjenim odpisu od slovensine in ne od krajnsine govorjenje biti.

Pa naj že bo kakor hoče, toliko je res, de je beseda *krajnski* le zemljopisna (geografska), nikoli pa narodopisna (etnografska) beseda, in de bi se ravno tako, kakor od krajnsine, tudi od koroškiga, štajerskiga, bavorskiga, pruskiga jezika govoriti zamoglo, kar bi pa smešno bilo.

Serbska vojvodina.

V Zemunu 26. Aprila (po st.) Naša poslanca — Stamatović in Pantelić sta bila z Banam Jurjeviga dne v Batoseku. Ban je sprijel naše ljudi prav kakor svoje brate iskreno in prijateljsko. V celim razgovoru z banam ni bilo praznih priklonov in odveč besedi. Vse kar je rekel; se je vidilo, de iz njega govori sama ljubezen k naši sreči in narveči želja za naše narodno napredovanje. —

Pri banu je do 30,000 vojakov večidel graničarjev. Ban je zdaj opravnik in velitel cele armade na jugu — torej Serbske in Hervaške. Odkod in kako de bo Ban planil na Madjare, to se ne ve, toliko pa se zna, de bo z našo vojašnjo Madjare tiral od dol iz Bače in Banata gori. Pod banam bo tudi Puchnerjeva armada, ktera je zdaj pri Beli cerkvi in pri mestu Temišvar. Ban spozna, de so ti naši nesreči nar več krivi uni Vindišgrečovi plani, po kterih se je obnašal tudi Herdi in Todorovič. Ban ne more prežaliti, de se je po tistim pustim planu tudi on moral izpod Segedina nazaj Pešti približati.

*) Tudi pri nas na Krajnskim imamo take terdovratneže in termaste hvalivce dozdaynih napak, de se clo zoper cesarsko besedo enakopravnosti vpirati derznejo; rojeni Nemci nasproti pa večidel pravico slovenskiga naroda, po svoje živeti, spoznajo in spoštujejo.

Kolikor bliži je ban svoji deželi, toliko veselejši je. Od Jurjeviga dne pravi, kader se na-nj spomne: „Giurgjev dan bit će patron južne armade!“

Ban sam pravi, de smo zlo preterpeli, ali on reče, de nam mora dobro biti. Obetal nam je 8000 pušk. Ban reče „sve ću dati što mogu, ništa ne mogu odreći Serbima.“ On pozdravi naš junški narod in njegoviga patriarha. V Boga in pravico, v bana in njegovo slavensko ljubav zaupamo, de bo bolje. Ban nam je obljubil, de bo nas rešil od tistih, ki vkljubujejo našimu in cesarskemu napredovanju. (Napredak.)

Postava za tisk, piše Napredak, je gotova in je že v natisu. Mi se je veselimo in veselje se je tudi tisti, ki so bili nakanili, nas s taisto oberzdati. —

(Vjestnik.) V Zemunu 8. t. m. Iz bo-riša ni nič noviga. General Todorovič se nadja oprostena službe. Herdi bo drugam poklican. Madjari so všli v Veršec. Veliko preselenje (beg) naroda iz Banata v Srem in v Serbijo terpi neprenehama.

Namesto Todoroviča pride Pufer in Stefanovič namest Herdia; imenovali so ju „von Rückwärts.“

Napredak piše: 28. p. m. (po st.) ravno o poldne je prišel znani Percel v Pančevo, mesto, ktero je samo z nemarnostjo vojaških komandantov in more biti tudi iz kakih drugih še neznanih uzrokov na tako sramni način Madjaram v roke prišlo. Percel je dobil pusto mesto, zakaj razun nekaj Nemcov in nekoliko revnih Serbov je našel prazne zidove in žalostno tihoto. Vstavil se je ta Madjarski junak pri Kudriciju in je berž razglas izdal na narod v Pančevu in granici, s kterim ga opominja k predaji, obečaje mu vse pravice in dobrote Madjarskiga ustavniga življenja. Tako je Pančevo za sl. kraljevo mesto razglasil, je vzdignil regiment nemško in serbsko banatski, je vkazal, naj se narodna straža napravi in de naj si narod sam svoje oficirje izbira. Tudi povabi vsakiga in slednjiga, ki je iz Banata vtekel, naj se v 8 dneh v domovino verne, zagotovivši mu življenje in premoženje; kdor pa nazaj ne pride, se izreče za izdajavca domovine (Madjarske!) in premoženje se mu bo v občno korist razprodalo. Sicer pa vlada mir in red v Pančevu; Madjari nikomur nič ne prizadenejo; v celi okolici imajo le 6—7000 mož. Nameta (Kontribution) je na Pančevo postavil Percel 70,000 srebra. Še morajo 700 rekrutov dati. Zdaj bodo saj imeli Nemci priložnost pokazati svojo ljubezen in vdanost v djanju. —

Austrijska dežela.

15. t. m. se je svitli cesar, spremljan od kneza Švarcenberga, grofa Grünne iz Prešporka po železnici nazaj na Dunaj pripeljal in v Šonbrun podal, pozdravljen od vesele množice. (W. Ztg.)

Dunajske novine (12. t. m.) podajo naslednji uradni spis:

Po časopisih se nam in tudi vladarstvu dostikrat očita, de radi dogodb, in pa nagibe in uzroke pri ti ali uni naredbi zamolčimo.

To očitanje nam toliko težeje de, ker si je ljudstvo s svojim lepim obnašanjem, s svojo zvestobo in rodoljubnostjo v teh težavnih dobah pravico zadobilo, de mu vladarstvo popolnoma zaupa, in ker nočemo, de bi se glas razširil, kakor de bi vladarstvo tega zaupanja v polni meri ne čutilo in ceniti ne znalo.

Kar dogodb pri vojski vtiče, smo svoje misli že povedali in si po dolžnosti prizadevamo, de vsako prijeto novico od srečniga ali nesrečniga boja med našimi in med Ogri berž oznamimo. Armada spolnuje svojo dolžnost z redko vdanostjo in zamore v sreči in nesreči enako zahtevati sočutje in zahvalo cele dežele. Nimamo zatorej nikakorsniga uzroka, dogodb zamolčati ali napčno razglasovati. —

To de opomnili smo že občinstvo, de se novice od premikvanja, postavljenja in od naklepov naše armade brez škode za državo in peljavo vojske popred razglasiti ne smejo. Vsi dobri državljani so z nami vred enakih misel, de se morajo vojskine plani zamolčati, in pritožba čez to pride le od tiste stranke, ktere nagibi in želje za zmago našiga orožja so še nekoliko dvomljivi.

Ravno ta stranka je zlo nezadovoljna, de nam Rusi pomagat pridejo, in okoli raznaša, kako nevarna de je ta dogodka za samostalnost cesarstva in za razvitje ustavnih naprav.

Za tiste, ki v resnici Austrije obstoj želijo, ni treba za razjasnenje tega sklepa obširnih državnih spisov (Staatschriften). Oni sprevidijo, de je zdaj bolj kakor kedaj edinstvi treba, oni v nesreči dežele kaj družiga vidijo, kakor vir zaderg in stisk za vladarstvo, kakor priložnost k tožbam in širokim besedam.

Oni čutijo, de je pred vsem potreba, de se domača vojska konča, čutijo, de se zoper socialno revolucijo, ki se po celi Evropi vzajemno roke podaja, tudi vse postavne oblasti in vse svojim prisegam zveste armade zediniti morajo, de to narveči nevarnost družbe potlačijo.

Ogerska vstaja je svojo izvirno natoro celo spremenila. Ne gre več za veljavo stranskih ali ločivnih želja, ki se z ohranjenjem celotne države ne zlagajo, ali za prisiljeno raztegnjenje Ogerski deželi tako tako škodljivih popustkov mesca Sušca čez njih besedno in mogočo pomembo. Ves ta prepirtice že zgodovini. Odkar je sovražno postavljenje, ktero je novozdelana ogerska vlada berž izpervega proti vladarju in celotni državi zavzela, očitno razpertijo neogibljivo storilo, se je občna socialna revolucija, ktera vse moralne in pravne podlage človeških naprav omaja, tudi te vstaje polastila. Polski izgnanci so prevzeli vodstvo in vsi tabori razdiravne stranke na Nemškem, Francozskem, Polskem in Laškem so svojo pripomoč odrahtali. Nar ožeji zveza med prekucijami teh dežel se je očitno pokazala. Tako je postala Ogerska dežela boriš socialne revolucije, in v ta namen so se nje prebivavci z narvečimi lažmi ogoljufali, njih naržlahtniški občutki krivo rabili, in obilni zakladi dežele s strahom in grozovitno silo brez vsmiljenja pograbili.

Ta boj ne velja samo obstanju Austrije, ampak vesolni vravnavi evropejskih držav in njih podstavam.

Ni torej spreviditi moč, zakaj de bi imeli ravno zvesti avstrijski narodi sami vse darovati, vse bremena nositi, žlahtno svojo kri prelivati, ko vse dežele svoj revolucijski izmet v našo deželo napeljujejo, in se z našimi zmagami obderže, z našo nesrečo v nevarnost pripravljajo.

Kar pa na zadnje vtiče našo samostojnost in neodvisnost, za ktero se neka stranka dela, kakor de bi se tresla, ki se pa v resnici le pred našo dobro srečo trese, — uči zgodovina, de je le en studenec neodvisnosti, in to je moč.

Ako oslabimo v boju zoper pisano mešanino ogersko-polske vstajne armade, pademo v odvisnost, če nam tudi nihče v boju ne pomaga. Ako se pa naše moči v nagli zmagi nad puntarji ohranijo, bomo s taistimi svojo neodvisnost braniti znali. Rusija je enako zadeta pri tem boju, kakor mi. Enake zadeve so vsigdar k zavezam peljale, ne pa k odvisnosti. Po taki politiki se nihče nikjer ne poganja. Še je čast in zvestoba na svetu, če prav so revolucijsni možje pomembo te besede že zlo omajali.

Cesar in njegovi svetovavci bodo narodam besedo svojo izpolnili, in držaje se terdno avstrijske ustave iz vodil svobode in enakopravnosti narodov resnico storili, (Čujte, nemškutarji! in pustite prazno repenčenje in šetinjenje! Vred.) Ne samo

celotnost, tudi svoboda in čast dežele se mora oteči. — Pervi pogoj pa, de se ustavne naprave izpeljejo in doženejo, je narpopred gotovo ohranjenje cesarstva.

Zbor škofov na Dunaji še ta mesec ne bo dokončan, ker hočejo naši častiti duhovni očetje zde ob enim se čez vse pogovoriti, kar v zdajniški tek in v povišanje katoliške cerkve v Avstrii služiti zamore; zatorej je v Ljubljani birma za binkosti odpovedana.

Častiti škof iz Fünfkirchna na Ogerskim so blizo Kaniže med razbojnik padli, ko so se bili na Dunaj v zbor podali; svoje življenje so mogli z dvema tavženti goldinarjev od tolovajev odkupiti. (Zgodnj. D.)

Česka dežela.

V Pragi je popolni mir in obseda ni zlo ojastra. Narodne Novine pripisujejo krivico, de je Praga v tisti stan djana, kateri se po njih mislih skori v celi Austrii za pripravnim surrogat absolutniga vladarstva ima, nekim prenapetim ljudem, kteri le silijo, nobeniga obstanka ne poznajo, in ki tudi prave svobode ne zapopadejo, torej jo nespametno zapravljajo.

Zazdajni komandant Kevenhiller je bil poklical vse Pražke vrednike skupej, ter jim je sicer dopustil časopise izdavat, tode bolj mirniga zapopadka; ker se jim drugači prepove novinarstvo in oni pod vojaško sodbo postavijo.

Ogerska dežela.

Prešporek 12. t. m. Ker se je sovražnik na otoku Čalokezu (Schütt) če dalje bolj razširjal, je sklenil viksi general ga napasti in tako njegovo moč zvediti.

Danas ob 2 zarana se je vzdignil oddel barona Buriča iz svojiga postavljenja med Bruckam in Pišdorfam proti Somereinu in Luipersdorfu in je po hudim boju premaknil sovražno brigado Koštolany iz 4 honvedskih bataljonov in 3 oddelkov Lehelovih husarjev. Sovražniku so naši 12 vbili in več njih vjeli, tudi eno bandero vzeli.

Vojaki so se z ukanjem v ogenj podali, nadušeni od bližne pričijočnosti mladiga cesarja, ki je vso armado pregledoval, in 11. t. m. pri narnakrajnjih prednjih stražah okoli Hochstrassa bil, ko se je od une strani Rabnice od dalječ strel s štuki slišal. To je bila brigada Visova, ki je v brambo Edinburga izperviga pri St. Mikložu postavljena bila, potlej pa čez Kapuvar proti Rabu šla in pri Enesi hudi boj imela, kjer je sovražnik z veliko močjo proti Čorni predreti hotel in 3 baterije rabil.

General Vis se je pa z veliko zvednostjo in z malo zgubo od 20 mertvih in ranjenih pri Koni vstavil in je čez Bő Sarkany in Pauchaggen v popolni zvezi z armado grofa Šlika. (W. Z.)

General Vogel je mende v Trenčinu, Dembinski de je pa v rudarskih mestih. — V Hradišu na Moravskim se bode te dni 20,000 Rusov skupej zbralo.

Lloyd oznani, de bo od 13. do 23. t. m. čez Lvov (Lemberg) 42,000 Rusov šlo; število vseh ruskih vojakov, ki pridejo v raznih krajih skozi Galicijo, znese 128,000 z 20,850 konji.

Od Drave. Ban Jelačić je poslal oddel armade proti Pečuhu (Fünfkirchen), de to mesto zavoljo verolomstva kazni. In za res to ni šala ovreči cesarsko bandero in razviti trojnobarvno madžarsko in posadka od 4. kompanij graničarjev prisiliti, de se iz mesta oddalji in to v ti dobi, ko se vojašnja Jelačića bana domovini približuje. Mi bi si ne znali razložiti te naključbe, ako bi ne bili zvedli, de se je v baranjski županii, kjer je nekdanj Bathyany veliki župan bil in po svojih agentih še vedno ljudstvo draži in podpihuje, glas razširil, kakor de bi bili Madjari Jelačića bana okoli in okoli obdali.

G. m. Ottinger, komur je ban izpeljavo (izveršbo) izročil, je zahteval, de mu mesto Pečuh (z 15,000 prebivavci) v 12 urah 100,000 gold. v dvajsetih izplača in vse orožje preda, ker bi sicer mesto bombardiral. Nar beržeje ni to edino mesto na desnem bregu Donave, ki se bo našim vpiralo.

(Const. Bl.)

Ptuje dežele.

Laška. Mestre. General Haynau, vodja obsedne armadne, ima pod sabo 3 bataljone Koudelka, 3 batalj. Haynau, 3 batalj. Emil, 3 batalj. Baden, 2 batalj. Ilirskih banatarjev, 2 batalj. 1. banskiga reg., 1 batalj. romanskih banatarjev, 2 batalj. St. Georger, 1 batalj. Mazzuchelli, 7. bataljon lovcov, 1. batalj. štajerskih strelcov, 1 oddel Boineburg dragonejev, in pa primerno število kanonirjev in drugih.

Iz Malghere, kjer jih je okoli 5000 mož pod generalam Pepe, strelajo sovražniki na Mestre, in se večkrat iz terdnjave na naše zaženejo. Nar beržeje bo obseda se nekaj časa terpela, preden bodo naši to terdnjavo v roke dobili.

Po zadnjih novicah iz Mestre od 12. t. m. še ni mogel general Haynau zavoljo dežja veliko pri obsedi opraviti.

Dunajske novine podajo naslednje uradno oznanilo:

General d'Aspre je 6. t. m. z brigadama Stadion in Lichtenstein v mesto Luko prišel, in ravno tisti dan ste stopile brigada Kolovrat v Pizo in brigada Vimpen v Pietrasanto.

Po prestopu meje je d'Aspre toskanske vojake povabil se mu pridružiti, kar so tudi storili.

7. t. m. je mislil general z glavno armado v Pizo marširati in 8. ali 9. na Livorno napad storiti.

Kakor se zve, bi se vtegnilo mesto Bologna braniti, general Vimpen je vtegnil 8. t. pred to mesto priti, on ima povelje mesto le takrat napasti, če se za terdno na zmago zanešti zamore. General Gorzkovski bo vojaški in civilni poglavar Bologne. 11000 cesarskih se bo na Toskanskim in 16,000 na Rimskim rabilo.

Iz Milana se zve, de bo kmalo mir z Piemontezi sklenjen.

Graške novine pišejo, de so Avstrijani 8. t. m. pred mesto Bolonjo prišli, in de je prednja straža boj z mesčani imela. —

Nemška. Nemško centralno ministerstvo je v Frankobrodu celo odstopilo, tako de ima nadvojvoda Joan sam središno oblast v roki. Frankobrodski radikali se na-nj močno jezé. Po celi nemške deželi je zdaj veliko vrenje in veliki hrup med ljudstvom, ktero Frankobrodski poslanci spodbadajo, in pa med nemškimi vladarji, zavoljo nove ustave; kar je močnejših nemških kraljev in vojvodov, se ti Frankobrodski ustavi zato vpirajo, ker je pre svobodna in ker se bojijo, de bi iz nje koj republika ne izrasla. Na Saksenskim so sicer za en čas premagali vojaki, ali dežela še ni pomirena. V porinski Bavarii se je tudi postavnim gosposkam moč vzela in odbor za deželno brambo zložil. Pruski kralj pa je povabil nemške vladarje, de bi v posvetvanje čes Frankobrodsko ustavo pooblastence v Berlin poslali, in mende se bo tudi Avstrija vdeležila.

Francozka. Novica iz Rimskiga, de so Rimljani generala Udino nekoliko nabili, je Francozki zbor v Parizu zlo razdražila, in ker je Udinotu od vladarstva dano naročilo pooblastenje od zbora zadobljeno preseglo, je zbor z veliko večino zoper ministre sklenil, vlado povabiti, naj se pri boju na Rimskim tega cilj in konca derži, kteriga je Francozki zbor odločil. Minister Odilon Baro je zboru oznanil, de so francozi le za to v Rim poslani, de bi se tam absolutisem zopet ustanoviti ne mogli.

Graške novine so clo pravlico prinesle, de se je v Parizu zopet vnel boj, in de je predsednik Bonaparte vtekel; toliko je res, de ga francozki časopis „Le Peuple“ nepošteniga imenuje in de francozke poslance očitno opominja, naj sedajno vlado spode.

Nepolitiški del.

Pastirska podobica.

(Idyllion.)

Anton: Kako je veselo
Vse spet oživelo!
Iz hiše saj smemo,
Z živinco vun gremo.

Jakob: Sim komej pričakal,
De kaj bi poskakal;
Per peči sedeti,
Bi mogel zboleti.

Anton: Prav novo pa zame
Veselo se jame;
Tam v šoli ni tičilo,
Ne tudi cvetice.

Jakob: Sej znaš pa zdaj brati,
In lepo pisati;
Per čedi neumni
Ne homo razumni.

Anka: Če ravno sim mlada,
Po zimi sim rada
K Gospodu hodila,
Se brati učila.

Anton: Slovensko ste brali,
Al' tudi pisali?
Per nas je le malo
Slovensko veljalo.

Anka: Mi dosti je branje,
Ni sila pisanje;
Fantinom pa več
Je znanje doseči.

Anton: „Boš dete se učilo,
Ne bo te težilo;“
Tak oče moj mili
So mi govorili.

Anka: Zakaj pa v Ljubljani
Zdaj nisi kot vlni?
Tu z nami se vodiš,
Več v šolo ne hodiš?

Anton: Ne bil bi nikoli
Odrekel se šoli;
Pa smert je očeta
Mi vzela iz sveta.

Jakob: Kar slišim, je lažji
Zdaj šola, vsim dražji;
Slovenčina uči se,
Kmetijstvo časti se.

Anton: Vse zdaj je drugačno,
Pred blo je napačno;
Kajkrat rudečica
Je spekla me v lica!

Anka: Zakaj se sramvati?
Znaš nemško kramljati;
Se lahko pobahaš,
Marskoga pomahaš.

Anton: So oče prašali,
Kaj v šoli smo znali;
Pa kaj sim povedal?
Ko mutec sim gledal.

Jakob: Kaj veš per nas tudi?
De kdo se še čudi;
Te lahko to moti,
Je nemško na poti.

Anton: Pa v šoli mi dečki
V obleki vsi kmečki!
Je smeh gospodičev
Rad šel do kmetičev.

Anka: Sosedova Metka
Na se od začetka
Gosposko je dela,
De v mesto je smela.

Anton: Res ni šla vkup šola
In kratka kamzola;
Pa oče in mati
Kaj mogli so dati?

Anka: In Metka cvetice
Zdaj šiva v tančice;
Per srajci pa niti
Ne ve narediti.

Anton: O pač bo nar bolji,
Ljudem kaj po volji,
De iz šole bo kmalo
Za dom se več znalo.

Anka: Smo tak govorili,
Ovac pozabili;
Jih vernem čez mejo,
De v škodo ne grejo.

Jakob: Le stori za naji,
Sej tečeš ti raji;
Midva počakajva,
Še malo kramljajva.

Podlipski.

Nekaj od benečanskih Slavjanov.

(Konec.)

Zemlja je rodovitna za vsako zerno, posebno pa za sirak, v goreh vino ne dozori vselej, torej ga malo ravnajo. Vsaka hiša ima po 3—6, 8, krav, po 100 ovac, nekaj koz. Mleko, batuda (zmetki) ino polenta je njih vsakdajno živilo, razun kake juhe; pritem so pa ljudje čeversti, terdni zdravi visoke postave, močni, dočakajo lepo starost. Gorjani imajo zaradi gerdi planin težko življenje: Vse polja skopajo z lopatami, gnoj v kosih na herbtu, ali na glavi ves znosijo, po tri, štiri ure vlečejo derva, seno butare od centa in pol; ženske, ko možki, veliko preterpijo, ino prenesejo, so premarljivi, in vselej dobre volje. Se splazijo med skalovje, kjer je le ena pest sena zadobiti, al kakšne korenine, hlodje za ognjiše, zavolj pomanjkanja gojzdov, katere so posekli in poprodali prvi nepametni stariši.

Preveč si upajo, zato je tolko nesreč. Veselo prepeva truma, kader zjutrej na planino gre, in zvečer marsikterga že obzalujejo, matere, otroci, bratje, al sestre, katere majhen kamenček včas spodtakne, in se preveržejo v žrelo prepokaniga pečovja; marsikter se tako razleti, de se kosčičov ne najdejo, al še do njega nemorejo, včas kakšnega razdrobljeniga v rjuhah domu privlečejo. Pri živini na paši se to večkrat zgodi, de se pobije. Ni leta de se kaj ne včini! Posebno pa če se krave bijejo, in če jih pastir miri, gre krave in pastir na kose, kader jih druga potisne. Za si življenje poboljšati gredo nekteri po kupčii okrog, nar več del pa na Vogerijo sukno prodajat.

Jezik benečanskih slavjanov je no malo čuden v izreku, s taljanskim in nemškim pomešan, govorijo pa prav počasno. Nekaj sprica sledeči pogovor med Drejam in Maticam v benečanskim narečji (kokar je spisan, se mora brati, ker tako le govorita dva ondašna kmeta.)

Dreja: Botar Matic, aji rjes, dej vaš žef damou paršu?

Matic: Magar takua ne!

D: Kadaj paršu?

M: Učera po nočji jih je osan paršo.

D: Kje so utekli bli?

M: Taz kranjskega, ku so paršli tu u Jublane, jih je parvo nuje nih dve stua ušlo.

D: Antada ki djela zada ta dama.

M: Se skriva gor po podu, cje po skednju, po dne ga obedan na vid, po nočji pride tu hišo, di ki snje, al uza-me kak kos kruha in gre gor u kazone (Heuhütten auf den Alpen) gor na planino, kadar grijo pa po senua, mu ki neso, numarc (etwas) brovade (geribene Ruben) al kaže di ki gorkega snje.

D: Ben (gut) takua na puojde vje nazaj?

M: Buah vje, kua bo, on žej nejceje cut telega.

D: Kib van sturli družega dat, in še pet stua cvanegerc, takua kij včera tu cirkvi oznanu gaspuat.

M: Sa bi jist rad, kib teu iti nazaj, pa kamu moren, na gre nanjei (nicht einmal vom ital. nanche) za vas svjet. Prav, kib šu nazaj, ga bojo, štrapa-cal, kastigal, morebit še fužiljeral (martern, strafen, erschossen.)

D: Še hujs bo či ga vlove, morebit, kib šu sam nazaj, bi mu kapitanih (Hauptmann) pardonjeru.

M: Pustimo an cait, morebit spodjo tle od tot Cesarja, potle njema razona (Recht) vje tletode, in takua bo liber.

D: Perbako, tuale san žej jist mislu pa bo šafat kje (etwas) homo videl kua storjo Venetke, če nas one ne libera-jo, potle spek zluadi (Teufel) rep zvije, kab blua, kib ankrat njemce vun spokal! Ma bo difcil! (aber es wird schwer.)

M: Ka ste prjet jau, ka bo dost kontribu-cjon če se na uarne.

D: Ču san de od pet do deset stua cvanegerc.

M: Maledet (verflucht) tuale me skarbi, či pridejo, in či mi bargeske (Hose) uzamejo, potle kan puojden?

D: Persuadjerajte ga, de naj rajš ubouga kub injela hiša tarpjet.

M: Ga cion (hočem) či bo le teu.

D: O botar (Pathe) Matic z buahan.

M: Dunkue (mithin) bua vas var.

Jvan Obalo.

Knjiga splošnih državljanskih postav.

§. 340.

Ako pravice posestnika nepremakljive reči ali kake rečne pravice z stavljenjem noviga poslopja vodniga ali drugiga dela, v nevarnost pridejo, brez de bi se bil početnik dela proti taistimu po predpisu splošnega sodniškega reda zavarval; ima v nevarnost pripravljeno pravico, prepoved take novine pred sodnico terjati, ino sodnica je zavezana to reč kar je moč naglama razsoditi.

§. 341.

Do razsodbe reči nima sodnica pravilama nadaljevanja dela dopustiti. Le v bližni, očitni nevarnosti, ali če početnik dela primerno zavarvanje da, de reč v prejšni stan postaviti ino škodo povrniti hoče, prepovednik nasproti v zadnimu primerleju nobeniga enakiga zavarvanja za nasledke svoje prepovedi ne da, se ima začasno nadaljevanje dela dovoliti.

§. 342.

Kar je v poprejšnih §§. glede noviga stavljenja zapovedano, velja tudi za poderanje stariga poslopja ali drugiga dela.

§. 343.

Ako posestnik stvarne pravice dokazati zamore, de se kaka že obstoječa ptuja stavba, ali druga ptuja reč razpadu bliža ino mu očitno škodo zuga; ima pravico sodniško po zavarvanju siliti, če ni že politiška gosposka zadosti za javno varnost preskerbela.

§. 344.

Pravicam posesti se pristeva tudi pravica, se v svoji posesti braniti, ino v primerleju, ko bi sodniška pomoč prepozno prišla, silo z primerno silo odgnati (§. 19). Zraven ima pa politiška gosposka za ohranjenje javniga pokoja, kakor kaznovavno sodnica za kaznovanje javnih silodelstev skerbeti.

§. 345.

Če se kdo v posest usili, ali z zvijačo ali prošnjo skrivno uleze, ino to kar se mu iz vslužljivosti dopusti, brez de bi se obstojna zaveza prevzela, v vedno pravico premeniti skuša, postane na sebi nepostavna in nevsetna posest verh tega še nepristna; v nasprotnih primerlejih se ima posest za pristno.

§. 346.

Vsakiga nepristniga posestnika je moč tožiti ne samo za postavljenje na poprejšni stan, ampak tudi za odškodvanje. Obojno mora sodnica po pravni obravnavi tudi brez obzira na močnejši pravico, katero bi toženi do reči imeti vtegnil, ukazati.

§. 347.

Ako se pri ti priči ne pokaže, kdo je v pristni posesti ino koliko pravice ena ali druga stran na sodniško podporo ima, se reč v pravdi toliko časa hranitvi sodnice ali tretjiga zaupa, dokler se ni pravda zastran posesti obravnala ino razsodila. V pravdi zmagani zamore tudi še po ti razsodbi iz dozdevne močnejši pravice do reči tožiti.

§. 348.

Če samiga imetnika več iskavcov posesti h krat za izročenje reči terja, ino med njimi je eden, v katerega imenu se je reč varvala; se taista pred vsimi temu izroči ino ostalim izročenje naznani. Ako ta okoljšina nobenimu v korist ne pride, se reč varstvu sodnika ali tretjiga zaupa. Sodnik ima pravne podstave iskavcov posesti pregledati ino čez to soditi.

§. 349.

Posest telesne reči se sploh zgubi, če se taista brez upa najdenja zgreši, če se prostovoljno zapusti, ali v ptujo posest pride.

§. 350.

Posest tistih pravic ino nepremakljivih reči, katere so predmet javnih bukev, vgasne, če se iz deželnih mestnih ali zemljiških bukev zbrišejo, ali če se na ime drugiga zapišejo.

§. 351.

Pri drugih pravicah neha posest, če nasprotnik izreče, de tega, kar je sicer opravljal, več opravljati noče; če rabe pravice drugiga več ne terpi; ali če za prepoved, kaj opustiti, več ne mara, posestnik pa v vsih teh primerlejih pri tem ostati pusti ino za obderzanje posesti ne toži. Z samo nerabo pravice se posest, razun primerlejev zastaranja v postavi odločenih, ne zgubi.